

TÜRKÇE ÖĞRETMEN ADAYLARININ KELİME TERCİHLERİNE İLİŞKİN BİR İNCELEME A STUDY ON THE WORD PREFERENCES OF PRE-SERVICE TURKISH TEACHERS

Taha Yasir CEVHER*
Nilüfer SERİN**
Nazmi ARSLAN***

Öz

Tarih boyunca diller konuşulduğu bölgelerle sınırlı kalmayıp çeşitli sebeplerle birbirleriyle etkileşime girmiştir. Bu anlamda Türkçe de asırlar boyunca birçok coğrafyada konuşulmuş, birçok dilden etkilenmiştir. Dillerin birbiriyle olan etkileşimi, diller arasındaki kelime alışverişi her ne kadar doğal olsa da bu durum belirli sınırları aşınca dilde yabancılaşma ve yozlaşmaya sebep olmaktadır. Dildeki bu yabancılaşma ve yozlaşmayı engellemekte en büyük görev şüphesiz öğretmenlere ve özellikle Türkçe öğretmenlerine düşmektedir. Bu çalışmada, Türkçe öğretmeni adaylarının günlük hayatta aynı anlama gelen Türkçe, doğu ve batı kökenli kelimelerden hangisini daha sık tercih ettikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma grubunu Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği programında okuyan 120 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Tarama modelinin kullanıldığı bu araştırma betimsel niteliktedir. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kelime Tercih Ölçeği" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 programından yararlanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde bağımsız t testi ve tek yönlü ANOVA analizleri kullanılmıştır. Cinsiyet değişkenine ilişkin kelime tercihlerinde bağımsız gruplar T testinden, sınıf değişkenine ilişkin kelime tercihlerinde ise tek yönlü varyans (ANOVA) analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının Türkçe, doğu ve batı kökenli kelimeleri tercihlerine ilişkin ortalamalar ortaya konulmuştur. Çalışmada öğretmen adaylarının cinsiyet ve sınıf değişkeni açısından kelime tercihlerinde anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kelime Bilgisi, Öğretmen Adayı, Türkçe Eğitimi.

Abstract

Throughout the history, the languages spoken all over the world have been interacted each other without being restricted to regional language. In this perspective, Turkish has been a language which is spoken in a wide area of the world, and also affected by others like many languages. Interaction among languages, though exchange of words between them occurs naturally, causes to alienation and crealisation when the circumstance exceeds a certain limit. There is no doubt that the most important component for pretending language from crealisation are language teachers. Therefore, the aim of the study is to determine the most preferred words of Turkish language preservice teachers among Turkish, East and West origin words which have same meaning in daily life. The participants are 120 preservice teachers who study at department of Turkish Education of Karadeniz Technical University in the Black Sea region of Turkey. In the present study, the data was collected by using "Word Preference Scale" developed by researchers and SPSS 22.0 Statistical packet program was used for the analysis. The data was collected using t-test and one-way analysis of variance (ANOVA). The study designed as screening model was a descriptive study. The results have indicated the averages related to preservice teachers preferences on Turkish, East and West origin words. According to the results of the Study, there is no significant differences among word preferences of preservice teachers in terms of sex and class level variables.

Keywords: Vocabulary, Preservice Teacher, Turkish Education.

Giriş

Dil, toplumu oluşturan kişilerin anlaşmasını sağlayan, aynı zamanda kültür taşıyıcılığı görevini üstlenen kendine özgü kuralları olan çok yönlü bir sistemdir. Bir milleti millet yapan, onu ayakta tutan en önemli varlık, dildir.

İnsanı diğer varlıklardan ayıran ve üstün kılan dil, yine insana özgü olan kültürün temelidir ve kültürü tüm özellikleriyle ifade etme özelliğine sahiptir. Bir milletin kültüründe olan her şeyin aynı zamanda o milletin diline yansması kaçınılmazdır. Çünkü dil, yaşadığı sürece kültürün ulaştığı bütün kavramları kelimelerle bünyesinde toplayarak devamlılığını sağlar ve eriştiği her neslin hem kimliği hem de hafızası olur (Gökberk, 1997: 72). Toplumun edebiyatı, felsefesi, sanatı, tekniği ile birlikte bütün kültürü, düşünceleri, kavrayış biçimi, töre ve gelenekleri dille bir bağlılık içindedirler, dilden ayrılamazlar (Akarsu, 1998: 88).

Dil insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir. Elle başla, gözle kaşla işaretler yaparak da bazı duygularımızı, düşünce ve dileklerimizi anlatırız. Fakat en mükemmel

* Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tahayasircevher@gmail.com

** Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü niluferserin@gmail.com

*** Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü nazmiarslan@gktu.edu.tr

anlatma (expression) vasıtamız dilimizdir (Banguoğlu, 2007: 9) Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araç olarak da tanımlanır. Ancak dil, bu işlevi yanında, bir insanın yetişmesine, zihni bakımdan gelişmesine de yardımcı olur. Çünkü insan dille düşünür ve dil aracılığıyla hisseder (Aktaş ve Gündüz, 2002: 9).

Dil, sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde. Ülkelerin siyasi ve ticari ilişkileri zamanla kültürel alanlarda, özellikle de dil üzerinde etkisini gösterir. Ülkelerin birbirleri arasındaki etkileşimleri, ticari, siyasi, dinsel veya sosyal ilişkileri dillerinde açıkça görmek mümkündür. Bu kelime alma "büyük oranda daha yüksek seviyeli dilden daha aşağı seviyeli dile doğru olmaktadır, buna rağmen kimi zaman yapılan özenti alıntıların bilgi dünyası ve öğrenme ile, alıcı dilin ihtiyaçlarıyla hiçbir ilgisi yoktur" (Bloomfield, 1979 ve Jeffers, 1982'den akt. Karaağaç, 2002). Tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar Türklerin ilişkide buldukları milletlerden kelimeler aldıklarını veya verdiklerini görmek mümkündür. Özellikle Uygurların yerleşik hayata geçişi, ardından İslamiyet'in kabulü ve Tanzimat'tan sonra Osmanlı Devleti'nin yüzünü Batı'ya çevirmesiyle Türkçe ve diğer diller arasındaki alışveriş yoğunlaşmıştır. Bu süreçte önce Doğu dillerinden daha sonra ise Batı dillerinden çok sayıda kelime Türkçeye girmiştir.

"Türklerin dilinde özenti alıntılarının hemen hemen tek kaynağı din olmuştur" (Karaağaç, 2002: 99). Tarih boyunca Şamanizm, Budizm, Maniheizm, Zerdüştlük, Hristiyanlık, Musevilik, İslamiyet gibi çeşitli dinleri kabul eden Türkler bu dinleri konuşan toplumların dillerinden etkileniyordu. "Her gelen din kendi terminolojisini, hatta kendi alfabesini de beraberinde getiriyordu. Türkçeye çevrilen çeşitli dini eserlerle dile, yüzlerce kavramı karşılayan kelime giriyor, bunların önemli bir kısmına Türkçe karşılıklar bulunmuş olsa bile dilin sadeliğinin açıkça kaybolduğu görülüyordu" (Gemalmaz, 2010). Bununla birlikte Türklerin yeni yerleştikleri bölgelerde tanıştıkları toplulukların dillerinden, siyasi olarak ilişkide buldukları devletlerin dillerinden ve dünyada popüler olan dillerden kelimelerin Türkçeye girdiğini de görmek mümkündür.

Geçmişten bugüne Türkçeye giren yabancı kelimeler günümüzde zaman zaman Türkçenin bozulmasına veya arka plana itilmesine sebep olmaktadır. Bu hususta Bayraktar (2006) yabancı dilden alınan kelimeler hakkındaki fikirlerini şu şekilde belirtir: "Son zamanlarda Türkçenin kirlendiği ve yabancı kelimelerin istilası altında olduğu ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğuna yönelik kaygılar sıklıkla dile getirilmektedir. Bu soruna kelime kökeni açısından bakıldığında; Türkçedeki yabancı kelime sayısı azımsanmayacak ölçüdedir. Ancak bu kelimeler yüzyıllardır ilişkide bulunan çeşitli kültürlerden alınmıştır ve her kavram için yeni bir kelime türetmek diller için her zaman mümkün olmamaktadır. Yabancı dillerden alıntı kelimeler, kültür ve dil etkileşiminin sonucudur".

Yabancı dillerden alınan kelimeler zamanla Türkçeleşmiş olsa dâhi yüzyıllardır çeşitli tartışmalara yol açmış ve bu konuda fikir ayrılıklarına sebep olmuştur. Tanzimat sonrasında başlayarak günümüze kadar sadeleşme hareketlerine farklı yönlerden bakılmıştır. Aslında "Yazı dilinin sadeleştirilmesi konuşma dili ve yazı dili ikiliğinin kaldırılması çok daha önceleri ortaya atılmakla beraber ancak Tanzimat'tan sonra gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Timurtaş, 1979: 5). Cumhuriyet'in ilk yıllarında ise Öztürkçecilik hareketleri hız kazanmış, dilde sadeleşme bir akım hâlini almıştır. Türk Dil Kurultayları yapılmış, yabancı kökenli kelimelere karşılık bulmak amacıyla çalışmalara başlanmış, bu kelimelerin yerine Türkçe eklerle Türkçe köklerden yeni kelimeler yaratılmaya çalışılmış, aynı zamanda eski kaynaklardan tarama işine de başlanmıştır. Bu çalışmalarından ötürü Dil Kurumu dilde tasfiyecilik yaptığıyla ilgili ağır eleştiriler almıştır, sonrasında ise Güneş-Dil teorisi ortaya atılmış dil çalışmaları böylece yeni bir evreye girmiş, Öztürkçecilik hareketinden vazgeçilmiştir.

Öztürkçecilik hareketi için "tasfiyecilik" ve "aşırı özleştiricilik" gibi tabirler de kullanan Timurtaş (1995), konunun dille alakalı olmaktan çıkıp siyasi ve ideolojik bir mesele olarak ele alınmasından yakınmaktadır. Ona göre bu, bir milli kültür meselesidir. Bu bakımdan ele alınması, ayrıca ilmi bakımdan ve dilbilimi bakımından ele alınması gerekmektedir.

Öztürkçecilik aleyhinde bulunan yazarlardan biri de Kaplan'dır. Kaplan (2005), Türk dilinin, bütün diller gibi medeniyet tarihinin akışına göre değişmiş, karışmış ve bugünkü şeklini aldığını belirtir. Her dile giren yabancı kelimenin bir sebebi olduğunu vurgular. Suni bir şekilde dili sadeleştirmeye, yüzyıllardır kullanılan kelimelerin dilde atılmaya çalışılmasına karşı çıkar. Uygur (2012) ise hiçbir katışığı olmayan salt arı dilden söz etmenin mümkün olmayacağını söyler.

Banarlı (2004), Türkçenin bir imparatorluk dili olduğunu, Türkçe daha Asya topraklarında iken Çin, Kore, Hint, İran, Moğol, İslav ve Yunan dilleriyle kelime alışverişi yaptığını, bugün öztürkçe sanılan birçok kelimenin araştırılınca Çince, Moğolca, Soğdca ve Yunanca çıktığını söyler. İslam medeniyeti asırlarında da Türklerin bayrakları altında tuttıkları milletlerden kelime topladıklarını, bu yerlerden derlenen kelimelerin Türk zevkiyle işlenip Türkçeleştirilen kelimeler olduğunu söyleyerek dildeki sadeleştirme hareketlerine karşı çıkar.

Safa'ya (1932) göre hiçbir dil "öz", "safiyet" hâlinde değildir. Çünkü evrensel münasebetler dil üzerinde etki ve tesir sahibidir. Safa'nın yabancı kelimelere karşı tavrını göstermesi bakımından şu sözler oldukça önemlidir: "Bu münakaşada belki yarımşar yarımşar, fakat herkes haklıdır. İçinde yabancı kelime olmayan tek bir medenî lisan yoktur; yabancı kelimededen korkmayalım. Fakat yabancı kelimelere kapılarını ardına kadar açmış tek bir medenî lisan da yoktur. Lisanın kapıları önüne kontrol koyalım. Bu kontrol, ne maarif müfettişidir, ne de dil kurumu üyesi. Bu kontrol Türk sanatkârının zevkidir" (Safa, 1999: 71).

Bu açıklamalar ışığında, Türkçenin yüzyıllardır değişim ve gelişim içerisinde olduğu, yabancı kelimeleri Türkçenin potasında eriterek onlara Türkçe bir söyleyiş güzelliği kattığı bu yüzden de bu kelimelerin Türkçeden ayrı düşünülmemeyeceği söylenebilir. Aşırı müdahalelerle Türkçeyi bozmak ne kadar yanlışsa, dile girecek yabancı kelimelere kapımızı sonuna kadar açmanın da o kadar yanlış olduğunu ifade etmek mümkündür. Burada önemli bir görev de gelecek nesillere dil bilinci kazandıracak olan Türkçe öğretmenlerine düşmektedir.

Türkçe öğretimi açısından tamamlayıcı bir alan da kelime öğretimidir. Çünkü anadili eğitimi sırasında öğrenciye kazandırılmak istenilen dört temel dil becerisinin geliştirilmesinde kelime öğretimi ana rolü üstlenir. Öğrencinin dinleme, konuşma, okuma, yazma gibi temel becerileri tam anlamıyla istenildiği gibi kullanabilmesi de öğrencinin temel söz varlığıyla ilişkilidir. Bu sebeple öğretmenlere kelime öğretiminde önemli bir görev düşmektedir. Öğrencilerin söz varlığını geliştirecek, onlara dil bilinci kazandıracak öğretmenlerin kendi kullandıkları kelimeleri de özenle seçmeleri gerekir. Anadili öğretmenlerinden kendi dillerini doğru ve etkili bir biçimde kullanabilmeleri, Türkçenin tüm anlatım olanaklarından ve güzelliklerinden faydalanabilmeleri, seçtikleri kelimelere dikkat etmeleri beklenir.

Bu gerçeklerden hareketle bu çalışmada, Türkçe öğretmeni adaylarının günlük hayatta aynı anlama gelen Türkçe, doğu kökenli ve batı kökenli kelimelerden hangisini daha sık tercih ettikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma, Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçeye karşı duyarlılıklarını göstermesi açısından önemli görülmektedir.

Yöntem

Bu çalışma, mevcut bir durumun ortaya konulması amacıyla yapılan çalışmalar için en uygun yöntemlerden biri olan (Kaptan, 1995) betimsel nitelikte yapılmış bir araştırmanın ürünüdür. Geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu, olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan ve araştırmaya konu olan olay, birey veya nesnelere, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlamaya çalışan (Karasar, 2006) tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini eğitim fakültelerinin Türkçe Öğretmenliği programlarında okuyan öğretmen adayları oluştururken örneklemini ise Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği programında okuyan 120 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Her sınıf düzeyinden 30'ar öğretmen adayı seçilmiştir. Örneklemdaki öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımında birbirine yakın olmasına dikkat edilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kız	62	51,7
Erkek	58	48,3
Toplam	120	100

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımı tablo 1'de gösterilmiştir. Buna göre toplam 120 katılımcının 62 (%51,7)'si kız; 58 (%48,3)'i erkek öğretmen adaydır.

Tablo 2: Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf seviyesine göre dağılımı

Sınıf	n	%
1. Sınıf	30	25
2. Sınıf	30	25
3. Sınıf	30	25
4. Sınıf	30	25
Toplam	120	100

Tablo 2'de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıflara göre dağılımı gösterilmiştir. Toplam 120 öğretmen adayının bulunduğu araştırmada her sınıf seviyesinden 30 öğretmen adayı katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan bir ölçek ile toplanmıştır. Öncelikle araştırmanın kuramsal boyutunu oluşturması açısından alanla ilgili kitap, makale ve sözlükler incelenmiş,

daha sonra internet taraması yapılmıştır. İncelenen kaynaklar ışığında aynı anlama gelen ve günlük hayatta sık kullanılan Türkçe, doğu kökenli ve batı kökenli olmak üzere her üç gruptan 50'şer kelime tespit edilmiştir. Bu kelimelerin aynı anlama geldikleri Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011) kontrol edildikten ve uzman görüşü alındıktan sonra ölçeğe son hâli verilmiştir. Öğretmen adaylarından bu kelimeleri en çok kullandıklarından en az kullandıklarına doğru 1'den 3'e kadar (en çok kullanılan 1, en az kullanılan 3 olacak şekilde) sıralamaları istenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 22.0 programında analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre kelime tercihlerinin belirlenmesinde bağımsız gruplar t testi, sınıf değişkenine göre kelime tercihlerinin belirlenmesinde ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Bulgular

Bulgular bölümünde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çalışma kapsamında ele alınan kelimeleri cinsiyet ve sınıf değişkenine göre ne oranda tercih ettikleri üzerinde durulacaktır.

Tablo 3: Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kelimeleri tercih etme ortalamaları

Türkçe	Ort.	Doğu	Ort.	Batı	Ort.	Türkçe	Ort.	Doğu	Ort.	Batı	Ort.
Uyum	2,87	Ahenk	2,09	Harmoni	1,04	Seçkin	2,76	Mümtaz	1,07	Elit	2,17
Sözleşme	2,91	Akit	1,29	Kontrat	2,00	Aydın	2,83	Münevver	1,15	Entelektüel	2,02
Etken	2,57	Amil	1,11	Faktör	2,32	Hoşgörü	2,91	Müsamaha	1,40	Tolerans	1,69
Soylu	2,51	Asil	2,44	Aristokrat	1,05	Olumlu	2,83	Müspet	1,10	Pozitif	2,07
Kötümser	2,93	Bedbin	1,70	Pesimist	1,37	Kuram	2,43	Nazariye	1,05	Teori	2,53
Uluslararası	2,95	Beynelmilel	1,59	Enternasyonal	1,46	Kuşak	2,32	Nesil	2,62	Jenerasyon	1,06
Dönem	2,87	Devir	2,02	Periyot	1,10	İyimser	2,98	Nikbin	1,25	Optimist	1,78
Ülkü	2,28	Ufuk	2,28	Vizyon	1,45	Durağan	2,12	Sabit	2,71	Stabil	1,17
Etkin	2,11	Faal	1,19	Aktif	2,70	Biçim	2,26	Şekil	2,63	Form	1,11
Etkinlik	2,81	Faaliyet	1,89	Aktivite	1,30	Doğal	2,92	Tabii	1,80	Natürel	1,26
Çaba	2,38	Gayret	2,50	Efor	1,12	Çözümleme	1,85	Tahlil	1,97	Analiz	2,18
Devinim	1,22	Hareket	2,82	Aksiyon	1,96	Tasarım	2,78	Tasavvur	1,25	Dizayn	1,97
Özel	2,91	Hususi	2,03	Spesiyal	1,07	Ayrıntı	2,63	Teferruat	1,24	Detay	2,12
Toplumsal	2,53	İçtimai	1,03	Sosyal	2,44	Denetim	2,06	Teftiş	1,32	Kontrol	2,62
Sav	1,22	İddia	2,54	Tez	2,24	Eğilim	2,85	Temayül	1,32	Trent	1,82
Saygınlık	2,62	İtibar	2,10	Prestij	1,28	Eleştiri	2,86	Tenkrit	1,78	Kritik	1,36
Göreceli	2,94	İzafi	1,88	Rölatif	1,18	Birleştirme	2,57	Tertip	1,72	Kombinasyon	1,71
Yazman	1,46	Kâtip	1,76	Sekreter	2,78	Örgüt	2,25	Teşkilat	2,01	Organizasyon	1,74
Bölüm	2,85	Kısım	2,08	Departman	1,08	Öge	2,19	Unsur	1,97	Eleman	1,84
Ölçüt	2,56	Kıstas	1,12	Kriter	2,32	Yöntem	2,81	Usul	1,67	Metot	1,53
Bilgi	2,96	Malumat	1,78	Enformasyon	1,26	Görev	2,85	Vazife	1,87	Misyon	1,28
Olumsuz	2,83	Menfi	1,11	Negatif	2,06	Belge	2,84	Vesika	1,25	Doküman	1,91
Aşama	2,82	Merhale	1,11	Etap	2,08	Yetki	2,74	Salahiyet	1,12	İnisiyatif	2,14
Sorun	2,62	Mesele	1,54	Problem	1,84	Durgun	2,07	Sakin	2,45	Pasif	1,48

İletişim	2,97	Muhabere	1,72	Komünikasyon	1,32	Betimsel	2,84	Tasvirî	2,07	Deskriptif	1,09
----------	------	----------	------	--------------	------	----------	------	---------	------	------------	------

Tablo 3'te öğretmen adaylarının günlük hayatta, aynı anlama gelen Türkçe, doğu kökenli ve batı kökenli kelimeleri tercih etme ortalamaları genel olarak gösterilmektedir. Tablodaki veriler incelendiğinde Türkçe öğretmen adaylarının en yüksek ortalama ile tercih ettikleri Türkçe kökenli kelimelerin *iyimser* (2,98), *iletişim* (2,97), *bilgi* (2,96), *uluslararası* (2,95) ve *göreceli* (2,94) olduğu görülmektedir.

Türkçe öğretmen adaylarının en düşük ortalama ile tercih ettikleri Türkçe kökenli kelimeler ise *devinin* (1,22), *sav* (1,22), *yazman* (1,46), *çözümleme* (1,85), *denetim* (2,06) kelimeleridir. Bu kelimelerin yabancı kökenli karşılıkları olan *hareket*, *iddia*, *sekreter*, *analiz* ve *kontrol* kelimelerini öğretmen adayları daha çok tercih etmektedirler.

Öğretmen adaylarının doğu kökenli kelimeler arasında en çok tercih ettikleri kelimeler *hareket* (2,82), *şekil* (2,63), *nesil* (2,62), *iddia* (2,54) ve *gayret* (2,50) kelimeleridir.

Öğretmen adaylarının en düşük ortalama ile tercih ettikleri doğu kökenli kelimeler *içtimai* (1,03), *nazariye* (1,05), *mümtaz* (1,07), *müspet* (1,10), *amil*, *menfi*, *merhale* (1,11) kelimeleridir. Bu kelimelerin yerine öğretmen adaylarının daha yüksek oranda tercih ettiği kelimeler *toplumsal*, *teori*, *seçkin*, *olumlu*, *etken*, *olumsuz* ve *aşama* kelimeleridir.

Öğretmen adaylarının batı kökenli kelimeler arasında en çok tercih edilen kelimeler ise *sekreter* (2,78), *aktif* (2,70), *kontrol* (2,62), *teori* (2,53) ve *sosyal* (2,44) kelimeleridir.

Öğretmen adaylarının en düşük ortalama ile tercih ettikleri batı kökenli kelimeler *harmoni* (1,04), *aristokrat* (1,05), *jenerasyon* (1,06), *spesiyal* (1,07), *departman* (1,08) kelimeleridir. Bu kelimelerin yerine *uyum*, *soylu*, *nesil*, *özel* ve *bölüm* kelimeleri daha çok tercih edilmektedir.

Öğretmen adaylarının kelime tercihlerinde bu kelimelerle günlük hayatta daha fazla karşılaşmaları etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 4: Cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının kelime tercihleri

Kelime	Cinsiyet	n	Ort.	p
Türkçe	Kız	62	2,57	,212
	Erkek	58	2,56	
Doğu	Kız	62	1,72	,078
	Erkek	58	1,74	
Batı	Kız	62	1,71	,220
	Erkek	58	1,70	

Tablo 4'te öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre Türkçe, doğu ve batı kökenli kelime tercihlerine ilişkin veriler yer almaktadır. Tablodaki verilerle öğretmen adaylarının kelime tercihlerinde cinsiyet açısından $p < ,50$ anlamlılık düzeyine göre bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır.

Türkçe, doğu ve batı kökenli kelimelerin tercih edilmesinde öğretmen adaylarının ortalamalarına bakıldığında birbirlerine yakın değerler ortaya çıktığı görülmektedir. Rakamsal olarak Türkçe kökenli ve batı kökenli kelimeleri kız öğretmen adaylarının, doğu kökenli kelimeleri ise erkek öğretmen adaylarının daha çok tercih ettiği görülmektedir. Fakat bu rakamsal farklılık istatistiksel olarak arada bir fark olduğuna işaret etmemektedir.

Tablo 5: Öğretmen adaylarının sınıf değişkenine göre kelime tercihleri

Kelime	Sınıf	n	Ort.	p
Türkçe	1	30	2,58	,499
	2	30	2,53	
	3	30	2,58	
	4	30	2,56	
Toplam		120	2,57	
Doğu	1	30	1,69	,143
	2	30	1,74	
	3	30	1,71	
	4	30	1,76	
Toplam		120	1,73	
Batı	1	30	1,73	,584
	2	30	1,72	
	3	30	1,71	
	4	30	1,68	
Toplam		120	1,71	

Tablo 5'te öğretmen adaylarının sınıf değişkenine göre Türkçe kökenli, doğu kökenli ve batı kökenli kelime tercihlerine bağlı ortalamaları belirtilmektedir.

Tablodaki verilerden hareketle $p < .50$ anlamlılık düzeyine göre öğretmen adaylarının kelime tercihleri ile ilgili sınıflar arasında istatistiksel olarak bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo incelendiğinde birinci ve üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarının rakamsal olarak Türkçe kelimeleri daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Doğu kökenli kelimeleri ise en çok tercih edenlerin dördüncü sınıftaki, en az ortalamayla tercih edenlerin ise birinci sınıftaki öğretmen adayları olduğu görülmektedir. Bu küçük farklılığın nedeni, dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik olarak daha üst düzeyde olmaları ve bölüm dersleriyle ilişkilendirilebilir. Batı kökenli kelimelere bakıldığında tersi bir durum göze çarpmaktadır. Birinci sınıftaki öğretmen adayları dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarından daha yüksek ortalamayla batı kökenli kelimeleri tercih etmektedirler. Buradan hareketle lisans eğitimindeki derslerin öğrencilerin kelime hazinesini içerikle ilgili olarak geliştirdiği ya da tercihlerini o yönde değiştirdiği söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Türkçe öğretmeni adaylarının günlük hayatta, aynı anlama gelen Türkçe, doğu kökenli ve batı kökenli kelimelerden hangisini daha sık tercih ettiklerini belirlemeye yönelik yapılan bu çalışmaya 62'si kız 58'i erkek olmak üzere 120 Türkçe öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmaya her sınıf seviyesinden 30'ar öğretmen adayı dâhil olmuştur. Araştırmada 50 kelimenin Türkçe, doğu ve batı kökenli eş anlamlıları öğretmen adaylarına sunulmuş ve hangisini daha çok tercih ettiklerini 1 ila 3 arasında (en çok tercih edilen 1, en az tercih edilen 3 olacak şekilde) numaralandırmaları istenmiştir.

Araştırma sonunda Türkçe öğretmen adaylarının cinsiyet ve sınıf değişkeni bakımından Türkçe kelimeleri doğu ve batı kökenli kelimelere oranla daha yüksek ortalamayla tercih ettikleri görülmüş fakat öğretmen adaylarının bu tercihlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın sonucuna göre istatistiksel olarak bir anlamlılık olmasa da öğretmen adaylarının doğu kökenli kelimeleri batı kökenli kelimelere oranla daha fazla tercih ettikleri görülmüştür. Bir diğer sonuç, dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarının birinci sınıfta okuyan öğretmen adaylarına oranla doğu kökenli kelimeleri daha fazla tercih etmeleridir. Adayların okuduğu bölüm ve aldığı dersler neticesinde kelime hazinelerinin bu yönde gelişmesi, bunun nedeni olarak gösterilebilir.

Kelime hazinesinin zenginliği bir konuyu anlama ve anlatma becerisi açısından önemlidir. Kelime hazinesinin zenginliğine bağlı olarak kişinin düşünce dünyası da zenginleşir. Türkçe öğretmenin, öğrencinin dili daha iyi kullanmasını sağlama ve düşünce dünyasını geliştirme gibi bir vazifesi olduğu düşünüldüğünde farklı kökenlerden gelen fakat günlük hayatta çok karşılaşılmayan kelimeleri de bilmesi gerekmektedir. Bunun yanında öğretmenlerin Türkçe kökenli kelimeleri kullanmaya özen göstermesi ve bu anlamda hassas davranması beklenmektedir.

Öğrencilerde dil bilinci ve hassasiyeti oluşturmada üzerine büyük işler düşen Türkçe öğretmenlerinin Türkçe kökenli kelimeleri günlük hayatta daha çok tercih etmeleri, öğrencilerine bu yönde rehberlik etmeleri açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının kelime hazinelerini zenginleştirecek faaliyetlerde bulunmaları ve Türkçesi unutulmuş ya da çok kullanılmayan kelimeleri günlük hayatta daha çok tercih ederek canlı kalmalarına destek olmaları önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AKARSU, Bedia (1988). *Dil-Kültür Bağlantısı*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
AKTAŞ, Şerif ve GÜNDÜZ, Osman (2002). *Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
BANARLI, Nihad Sami (2004). *Türkçenin Sırları*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
BANGUOĞLU, Tahsin (2007). *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
BAYRAKTAR, Nesrin (2006). *Dil bilimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
GEMALMAZ, Efrasiyap (2010). *Türkçenin Derin Yapısı*, Ankara: Belen Ofset.
GÖKBERK, Macit (1997). *Değişen Dünya Değişen Dil*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
KAPLAN, Mehmet (2005). *Kültür ve Dil*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
KAPTAN, Saim (1995). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*, Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
KARAAĞAÇ, Günay (2002). *Dil, Tarih ve İnsan*, Ankara: Akçağ Yayınları.
KARASAR, Niyazi (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
SAFA, Peyami. (1932). "Türkçe'nin Karışıklığı", *Cumhuriyet*, 5 Mayıs 1932.
SAFA, Peyami (1999). *Osmanlıca Türkçe Uydurmaca*, İstanbul: Ötügen Neşriyat.
TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1995). *Dil Dâvası*, (Burhan Bozgeyik Röportajı), İstanbul: Bedir Yayınları.
TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1979). *Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü*, İstanbul: Umur Yayınları.
TDK (2011). *Büyük Türkçe Sözlük*, (11. Basım), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
UYGUR, Nermi (2012). *Dilin Gücü*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.